

Eşler Arasındaki Çatışma ile Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukların Uyum Davranışları: Algılanan Çatışmanın Aracı ve Düzenleyici Rolü

Müjde Peksaygılı
İzmir

Ayşen Güre
Hacettepe Üniversitesi

Özet

Araştırmanın temel amacı, annelerin algıladığı çatışma ile erken ergenlik dönemindeki kız ve erkeklerin uyum problemleri arasındaki ilişkide ergenin algıladığı çatışmanın boyutlarının aracı (mediator) ve düzenleyici (moderator) rolünü incelemektir. Araştırmanın örneklemini 10-14 yaşları arasındaki, 154'ü kız ($Ort. = 12.45, S = .11$), 131'i erkek ($Ort. = 12.52, S = .11$) olmak üzere 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim gören toplam 285 çocuk ve bu çocukların anneleri oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olan O'Leary-Porter Evlilik Çatışması Ölçeği anneler tarafından, 11-18 Yaş Grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği ve Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği ise çocuklar tarafından değerlendirilmiştir. Genel olarak bulgular, annelerin algıladığı çatışmanın hem kız hem de erkek çocuklarının içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemlerini anlamlı olarak yordadığını göstermiştir. Ayrıca yapılan analizler, eşler arasındaki çatışma ile ergenlerin uyum davranışları arasındaki ilişkide kızlarda ve erkeklerde algılanan çatışmanın boyutlarının farklı örüntüler ortaya koyduğunu göstermiştir. Kızlarda, içe yönelim problemlerinde çatışmanın özellikleri ve tehdidin; dışa yönelim problemlerinde çatışmanın özellikleri ve kendini suçlamanın; toplam problemde ise çatışmanın özellikleri, tehdit ve kendini suçlamanın, erkeklerde ise içe yönelim problemlerinde tehdit ve kendini suçlamanın; dışa yönelim problemlerinde sadece kendini suçlamanın ve toplam problemde tehdit ve kendini suçlamanın aracı değişken olarak rol oynadığı bulunmuştur. Ayrıca kız öğrencilerin içe yönelim problemlerinde çatışmanın özellikleri ve kendini suçlama; dışa yönelim ve toplam problemlerinde kendini suçlama, erkek öğrencilerin sadece içe yönelim problemlerinde kendini suçlamanın düzenleyici değişken olarak rol oynadığı görülmüştür. Eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum problemleri arasındaki ilişkide çocukların çatışmayı algılamalarının hem aracı ve hem de düzenleyici rolü Bilişsel Bağlamsal Model çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Eşler arasındaki çatışma, aracı değişken, düzenleyici değişken, uyum problemleri

Abstract

The main goal of this study was to investigate the mediational and moderational role of early adolescents' appraisals of interparental conflict on the association between interparental conflict and adolescent adjustment for girls and boys. In the present study total of 285 adolescents (154 girls and 131 boys) and their parents were recruited from Ankara. The mean ages were 12.45 ($SD = .11$) and 12.52 ($SD = .11$) with the range of 10 to 14 for girls and boys, respectively. To collect data we used the O'Leary-Porter Scale (OPS; Porter and O'Leary, 1980), Children's Perceptions of the Interparental Conflict questionnaire (CPIC; Grych, Seid & Fincham, 1992), and Child Behavior Checklist (CBCL; Achenbach, 1991). In general, hierarchical regression analyses showed that parents' ratings on the OPS predicted both boys' and girls' internalizing, externalizing and total behavior problems. In addition, the findings revealed that there is a different pattern of mediational and moderational effects of adolescents' appraisals on the relationship between interparental conflict and adjustment for both genders. For girls, there was a mediational effects of conflict properties and threat in internalizing; conflict properties and self-blame in externalizing and conflict properties, threat and self-blame in total behavior problems. For boys, there was a mediational effects of threat and self-blame in internalizing; only self-blame in externalizing and threat and self-blame in total behavior problems. Furthermore, for girls conflict properties and self blame on the internalizing problems; self blame on externalizing and total problems; for boys self blame only on internalizing problems act as moderator variables. The mediational and moderational role of early adolescents' appraisals of interparental conflict on the association between interparental conflict and adolescent adjustment were discussed in the framework of the cognitive-contextual model.

Key words: Interparental conflict, mediator variable, moderator variable, adjustment problems

Yazışma Adresi: Doç. Dr. Ayşen Güre, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Beytepe / Ankara.

E-posta: aysen@hacettepe.edu.tr

Yazar Notu: Bu çalışma 15.07.2005 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiş çalışmanın bir özettir.

Literatür incelendiğinde, eşler arasındaki çatışma ile çocuklarda görülen uyum davranışı arasındaki ilişkiyi araştıran çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir (Amato ve Keith, 1991; Cummings, Davies, Simpson, 1994; Davies ve Cummings, 1994; Fincham, Grych ve Osborne, 1994; Grych, Fincham, Jouriles ve Mc Donald, 2000; Grych, Seid ve Fincham, 1992; Harold, Fincham, Osborne ve Conger, 1997; Kerig, 1998; Öz, 1999; Şendil, 1999; Şirvanlı-Özen, 1998; Ulu ve Fışiloğlu, 2002). Ancak son yıllardaki araştırmalarda, çocuklar için bir risk faktörü olarak görülen eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum problemleri arasındaki ilişkinin altında yatan mekanizmalar incelenmeye başlanmış ve bu mekanizmalar hakkındaki bilgilerin özellikle ailelerle çalışan klinik psikologlar için çok önemli doğurguları olduğuna dikkat çekilmiştir. (Cummings ve ark., 1994; Dadds, Atkinson, Turner, Blums ve Lendich, 1999; Grych, 1998; Grych ve ark., 1992; Grych ve ark., 2000; Kerig, 1998). Bu doğrultuda, araştırmacılar eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkinin nasıl ve ne şekilde ortaya çıktığını, bu ilişkide hangi faktörlerin etkili olduğunu açıklamaya yönelmişlerdir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda ise anılan ilişkiyi açıklamaya çalışan süreçlerin irdelenmediği görülmüştür. Dolayısıyla, bu çalışmada çocukların algıladığı çatışmanın boyutlarının eşler arasındaki çatışma ile uyum problemleri arasındaki ilişkide aracı ve düzenleyici rolününün incelemesi amaçlanmıştır.

Eşler arasındaki çatışmanın çocukları nasıl etkilediğini açıklamaya çalışan mekanizmalardan biri olan Bilişsel Bağlamsal Model (Cognitive-Contextual Framework), eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkide çocukların değerlendirmelerinin önemini ortaya koymaktadır (Grych ve Fincham, 1990). Bu modele göre, çocuğun çatışmaya maruz kalması ile uyum davranışları arasındaki ilişkide çocuğun çatışmayı nasıl algıladığı, değerlendirdiği ve yorumladığı önemli bir faktördür (Grych ve Fincham, 1990). Grych ve Fincham'a (1990) göre çocuklar aktif olarak ebeveynleri arasındaki çatışmanın nedenlerini anlamaya ve bu çatışmayı çözebilmek için nasıl bir rol oynayacakları konusunda fikirler üretmeye çalışırlar. Eşler arasındaki çatışma ile çocuğun uyum davranışı arasındaki ilişki incelenirken hem çatışmanın sıklığı, yoğunluğu, içeriği ve çatışmanın çözülmesi gibi bağlamsal, hem de çocuk için anne baba arasındaki çatışmanın kişisel anlamı ve önemi gibi bilişsel faktörler önemlidir. Bu modele göre, ilk olarak çocuklar olumsuz durumu algırlar ve değerlendirirler. İkinci olarak çatışmadan ne kadar sorumlu olduklarına ve çatışmayla başa çıkıp çıkamayacaklarına dair nedensel yorumlar yaparlar. Sonuç olarak, çocukların çatışmanın nedeni ve çözümüne dair değerlendirmeleri verecekleri tepkilerini belirlemektedir (Grych ve Fincham, 1990). Özetle, bu

modele göre çocukların çatışmayı nasıl algıladıkları ve değerlendirdikleri, eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum problemleri arasındaki ilişkinin gücünü ve yönünü belirlemektedir. Anılan modeli destekleyen pek çok çalışma çocukların sıradan sayılacak bir çatışmayı farklı algıladıklarını ve algıladıkları çatışmanın uyum davranışları ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Cummings ve ark., 1994; Davies ve Cummings, 1994; Fincham ve ark., 1994; Grych ve ark., 1992; Grych ve ark., 2000; Harold ve ark., 1997; Kerig, 1998; Osborne ve Fincham, 1996; Öz, 1999).

Son yıllardaki araştırmalarda, çocuklar için bir risk faktörü olarak görülen eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkide çocukların algıladığı çatışmanın boyutlarından çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlamanın aracı (mediator) ya da düzenleyici (moderator) rolü önemli bir yer tutmaktadır (Dadds ve ark., 1999; Grych ve ark., 2000; Grych ve ark., 2003; Kerig, 1998). Aracı değişkenler, eşler arasındaki çatışmanın çocukların uyum davranışlarını nasıl ve niçin ortaya çıkardığını ortaya koymaktadır (Cummings, Goeke-Morey ve Dukewich, 2001). Pek çok çalışmanın bulguları, çocukların algıladığı çatışmanın boyutlarından çatışmanın özellikleri, algılanan tehdit ve kendini suçlamanın eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkide aracı değişken olarak rol oynadığı hipotezini desteklemektedir (Cummings ve ark., 1994; Dadds ve ark., 1999; Grych ve ark., 2000; Grych ve ark., 2003; Kerig, 1998). Örneğin bu konuda yapılan çalışmalardan birinde, eşler arasındaki çatışma ile içe yönelim problemleri arasındaki ilişki 10-14 yaşları arasındaki hem kız hem de erkek çocuklar için algılanan tehdidin aracı rol oynadığı bildirilmiştir (Grych ve ark., 2000). Yine aynı araştırmacıların yoğun çatışma yaşayan (şiddete maruz kalan) kadınlardan ve 10 ve 12 yaşları arasındaki çocuklarından oluşan örneklem grubuyla yaptıkları çalışmada ise kendini suçlamanın hem kız hem de erkek çocukların içe yönelim problemlerini yordamada aracı rol oynadığı bulunmuştur. Ayrıca bir çalışmada erkek çocuklarının algıladıkları çatışmanın özelliklerinin içe yönelim problemlerinin yordanmasında aracı rol oynadığı belirtilirken (Kerig, 1998), bir başka çalışmada erkek çocuklarının kendilerini suçlamanın dışa yönelim problemlerinin yordanmasında aracı rol oynadığı ortaya konmuştur (Dadds ve ark., 1999). Grych ve ark. (2003) ise 11-12 yaşları arasındaki çocukların çatışmayı değerlendirmeleri ile içe yönelim ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkiyi boylamsal bir çalışmayla incelemişlerdir. Sonuçta, daha yoğun çatışmaya maruz kalan çocukların daha fazla tehdit algıladıkları ve kendilerini suçladıkları, algılanan tehdidin ise daha çok içe yönelim, kendini suçlamanın ise daha çok dışa yönelim problemleriyle ilişkili olduğu

görülmüştür.

Düzenleyici değişkenler ise eşler arasındaki çatışmayla etkileşimleri aracılığıyla eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkiyi azaltan ya da arttıran değişkenler olarak tanımlanmıştır (Zimet ve Jacob, 2001). Bir başka deyişle, çocukların değerlendirmeleri eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkinin gücünü etkilemektedir. Literatürde düzenleyici değişkenlerin rolünü incelemeye yönelik çalışmaların sayıca az olduğu ve bulguların da çelişkili olduğu dikkat çekmektedir (Dadds ve ark., 1999; Grych, Fincham, Jouriles ve Mc Donald, 2000; Grych, Harold ve Miles, 2003; Kerig, 1998; Rogers ve Holmbeck, 1997). Örneğin bu çalışmalardan birinde, 7-11 yaşları arasındaki çocukların algıladıkları çatışmanın özelliklerinin, kendilerini suçlamalarının ve algıladıkları tehdidin eşler arasındaki çatışma ile erkek çocukların dışa yönelim, toplam problem ve kaygı; kız çocukların ise içe yönelim problemlerinin yordanmasında düzenleyici rol oynadığını bildirilmiştir (Kerig, 1998). Bununla birlikte, Rogers ve Holmbeck'in (1997) çocukların çatışmayı algılamalarının düzenleyici rol oynayıp oynamadığını test etmek için yaptıkları çalışmada ise kızların algılamalarının düzenleyici rolüne ilişkin destekleyici bir bulgu ortaya konmamıştır. Benzer bir şekilde Grych ve arkadaşları (2000), algılanan tehdit ve kendini suçlamanın çocukların çatışmaya maruz kalmaları ile uyum davranışları arasındaki ilişkide düzenleyici rol oynamadığını bulmuşlardır.

Sonuç olarak araştırma bulguları gözden geçirildiğinde, çocukların çatışmayı algılamalarının aracı rolünün daha çok desteklendiği (Cummings ve ark., 1994; Dadds ve ark., 1999; Grych, ve ark., 2000; Grych ve ark., 2003), düzenleyici rolüne ilişkin bulguların ise sayıca az olduğu ve tutarlı olmadığı dikkat çekmektedir (Grych ve ark., 2000; Kerig, 1998 ve Rogers ve Holmbeck, 1997). Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde ise eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışma olduğu görülmektedir (Öz, 1999; Şendil, 1999; Şirvanlı-Özen, 1998; Ulu ve Fışiloğlu, 2002; Yılmaz, 2001a; 2001b). Bu çalışmaların bazılarında çatışma anne-baba tarafından değerlendirilirken (Şirvanlı-Özen, 1998; Yılmaz, 2001a) bazılarında çocuk tarafından değerlendirilmiştir (Öz, 1999; Şendil, 1999; Yılmaz, 2001b). Bu çalışmalardan yalnızca birinde çocukların algıladıkları çatışma ile uyum problemleri arasındaki ilişki incelenmiştir (Öz, 1999). Anılan çalışmada 9-12 yaşları arasındaki çocukların algıladıkları çatışmanın özelliklerinin ebeveynlerin ve öğretmenlerin algıladıkları içe yönelim problemleri ile ilişkili olduğu, çocukların algıladıkları tehdidin ise depresyon ile ilişkili olduğu bildirilmiştir.

Eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkide incelenen diğer faktörler ise çocuğun cinsiyeti ve yaşı gibi demografik değişkenlerdir. Eşler arasındaki çatışma ile çocuğun cinsiyeti arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma bulgularının çelişkili olduğu görülmektedir. Bazı araştırmacılar çocukluk döneminde eşler arasındaki çatışmanın erkek çocuklarını kız çocuklarından daha çok etkilediğini (Block, Block ve Morrison, 1981; Emery ve O'Leary, 1982; Jouriles ve Norwood, 1995; Kerig, 1996) bazı araştırmacılar ise eşler arasındaki çatışmaya kızların daha fazla duyarlı olduklarını vurgulamışlardır (Cummings ve Davis, 1994, Davies ve Lindsay, 2004). Bununla birlikte bazı çalışmaların bulguları hem kızların hem de erkeklerin çatışmaya duyarlı olduklarını ancak farklı şekilde tepki verdikleri yönündedir (Cummings, Ballard ve El-Sheikh, 1991; Cummings, Davies ve Simpson, 1994; Cummings, Iannotti ve Zahn-Waxler, 1985; Cummings, Vogel, Cummings ve El-Sheikh, 1989; Jouriles ve LeCompte, 1991; Jouriles ve Norwood, 1995; Reid ve Crisafulli, 1990). Buna göre, kızların daha çok içe yönelim, erkeklerin ise dışa yönelim problemleri gösterdiği ortaya konmakla birlikte (Cummings ve ark., 1989; Cummings ve ark., 1994), yapılan çalışmaların bulgularının tutarlı olmadığı da dikkat çekmektedir. (Buehler ve ark., 1997; Cummings ve Davis, 1994, Davies ve Lindsay, 2001; Jouriles ve ark., 1991). Bazı araştırmalarda ise çocukların algıladığı çatışmanın boyutları (algılanan tehdit, kendini suçlama) ile uyum davranışları arasındaki ilişkide cinsiyet farklılıkları gözlenmiştir (Cummings ve ark., 1994; Turner ve Barrett, 1998). Örneğin; Cummings ve arkadaşları (1994) çocuklar tarafından algılanan tehdidin erkek çocuklarının içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemleri ile, kendini suçlamanın ise kızların içe yönelim ve toplam problemleri ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca annenin algıladığı çatışma ile kız çocuklarının uyum davranışları arasındaki ilişkide kendini suçlamanın, erkek çocuklarının ise algıladığı tehdidin aracı rol oynadığı belirlenmiştir. Bir başka çalışmada ise kendini suçlama kız çocuklarının hem içe yönelim hem de dışa yönelim, erkek çocuklarının ise sadece dışa yönelim problemleri ile ilişkili bulunmuştur (Grych, Harold ve Miles, 2003). Yine aynı çalışmada, erkek çocukların algıladıkları tehdit dışa yönelim problemleri ile ilişkili bulunurken kız çocukların algıladıkları tehdit içe yönelim problemleri ile ilişkili bulunmuştur.

Aynı zamanda eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkide yaşa bağlı farklılıkların incelendiği çalışmalarda (Cummings ve Davis, 1994; Davies ve Lindsay, 2001; Erel ve Burman, 1995; Grych ve Fincham, 1993), çocukların çatışmayı algılamalarının gelişimsel olarak değiştiği ileri

sürülmüştür. Çocukluğun sonları ve buluş dönemindeki çocuklarda daha çok içe kapanma ve depresyon gibi belirtilerin ortaya çıktığı belirtilmekle birlikte, her yaş grubundaki çocukların anne-baba arasında yaşanan çatışmayı farklı şekilde yorumladığı ve bundan etkilendiği de tartışılmaktadır (Hetherington, Stanley-Hagan ve Anderson, 1989; Jenkins ve Bucconni, 2000). Sonuç olarak, eşler arasındaki çatışma çocukların bilişsel gelişim düzeyine bağlı olarak değişen bir stres kaynağı olarak görülmektedir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, Batıda özellikle son yıllarda yapılan çalışmalarda çocukların algıladığı çatışmanın aracı ve düzenleyici rolünün çalışıldığı, ancak çocuğun cinsiyeti ve gelişimsel düzeyine bağlı olarak çelişkili bulguların olduğu dikkat çekmektedir. Ülkemizde ise eşler arasındaki çatışma ile çeşitli psikolojik sonuç değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar olmakla birlikte, aracı ya da düzenleyici değişkenlerin rolünün incelenmemiş olması, anne-baba ve çocuk etkileşimleri çalışılırken bu yöndeki çalışmalara daha çok ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu araştırma Grych ve Fincham (1990) tarafından ileri sürülen "Bilişsel Bağlamsal Model" çerçevesinde eşler arasındaki çatışma ile erken ergenlik dönemindeki çocukların uyum problemleri arasındaki ilişkide, algılanan çatışmanın aracı ve düzenleyici rolünü sınamak üzere planlanmıştır. Ayrıca yapılan çalışmalarda kız ve erkek çocuklarının çatışmayı algılamalarının farklı türden uyum problemlerini yordadığı belirtildiği için, araştırma kapsamında incelenen değişkenler kız ve erkek ergenlerde ayrı ayrı incelenmiştir. Bu noktadan hareketle, araştırmanın temel amacı annelerin algıladığı çatışma ile erken ergenlik dönemindeki kız ve erkeklerin uyum problemleri arasındaki ilişkide ergenin algıladığı çatışmanın boyutlarının ne derece rol oynadığını ortaya koymaktır. Araştırmada temelde şu sorulara yanıt aranmıştır; Annelerin algıladığı çatışma ile kız ve erkeklerin uyum davranışları (içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problem) arasındaki ilişkide algılanan çatışmanın alt boyutları (çatışmanın özellikleri, tehdit ve kendini suçlama) aracı değişken olarak rol oynamakta mıdır? Annelerin algıladığı çatışma ile kız ve erkeklerin uyum davranışları arasındaki ilişkide algılanan çatışmanın alt boyutları düzenleyici değişken olarak rol oynamakta mıdır?

Yöntem

Örneklem

Araştırmaya Ankara'da orta sosyo ekonomik düzeyi temsil ettiği düşünülen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Dikmen Merkez İlköğretim Okulu, Balgat İlköğretim Okulu ve Beytepe İlköğretim Okullarının

ikinci kademesine devam eden toplam 285 öğrenci ve bu öğrencilerin anneleri katılmıştır. Örneklemde 54 kız ve 46 erkek olmak üzere 100 altıncı sınıf, 49 kız ve 44 erkek olmak üzere 93 yedinci sınıf ve 51 kız ve 41 erkek olmak üzere 92 sekizinci sınıf öğrencisi yer almıştır. Altıncı sınıf öğrencilerinin yaş ortalaması 11 yaş 5 ay (dağılım, 10 yaş 9 ay-12 yaş 3 ay; $S = 4$ ay), yedinci sınıf öğrencilerinin yaş ortalaması 12 yaş 6 ay (dağılım, 11 yaş 8 ay-13 yaş 8 ay; $S = 6$ ay) ve sekizinci sınıf öğrencilerinin yaş ortalaması 13 yaş 6 aydır (dağılım, 12 yaş 8 ay-14 yaş 6 ay; $S = 4$ ay). Katılımcı annelerin eğitim düzeyleri 5 ila 21 sene arasında değişirken, eğitim süresi ortalama 10 yıl ve yaş ortalaması 38 yaş 4 aydır.

Araştırma, yeterli sayıda katılımcıya ulaşabilmek için 405 öğrenci ve anneleri üzerinden yapılmıştır. Araştırmada % 29.63 oranında (120 kişi) yaşanan denek kaybının temel nedenleri sırayla; veri temizleme analizi (15 kişi, % 3.56), öğrencilerin velilere gönderilmek üzere verilen zarfları geri getirmemesi (55 kişi; % 13.04), zarflardaki anketlerin boş olması (20 kişi; % 4.74), anketleri annenin yerine babanın doldurması (19 kişi; % 4.50), anne ve babanın boşanmış olması (9 kişi; % 2.13) ve babanın vefat etmesidir (7 kişi; % 1.66).

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan öğrencilerden sınıf, yaş ve cinsiyetlerine ilişkin demografik bilgiler alınmış; bunun yanısıra annelerinden yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, evlilik durumu ve gelir düzeyi gibi çeşitli demografik bilgiler elde edilmiştir.

O'Leary Porter Evlilik Çatışması Ölçeği (OPÇÖ).

Ölçek, eşlerin ne sıklıkla çocuğun önünde tartıştığını ve eşler arasındaki sözel ve fiziksel saldırganlığa maruz kaldığını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir (Porter ve O'Leary, 1980). Toplam 10 maddeden oluşan ölçek (Örn., "Eşler disiplin konusunda sık sık tartışmaya düşerler. Siz ve eşiniz disiplin konusunda çocuğunuzun önünde ne sıklıkla tartışsınız?") 0 (hiçbir zaman) ile 4 (her zaman) arasında değişmekte ve ölçekten alınan yüksek puan eşler arasındaki çatışmanın yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .86 ve test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .96 olarak bulunmuştur. Ayrıca anne ve babalardan elde edilen orijinal ölçek puanları arasındaki korelasyon .74 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türk örnekleme için geçerlik ve güvenilirlik çalışması araştırmacı tarafından yapılmıştır. Türkçe'ye çevrilen ölçek 5 yargıcıya verilmiş ve ifadeler Türkçe'ye uygunluğu açısından değerlendirildikten sonra, fikir birliğine varılan ifadeler seçilerek ölçeğin son hali oluşturulmuştur.

O'Leary Porter Evlilik Çatışması Ölçeğinin güvenilirlik çalışması için ölçek, 62 ilköğretim 5. ve 6 sınıf öğrencilerinin annelerine 15 gün arayla iki kez uygulanmış, test tekrar test korelasyonu ($r = .78, p < .01$)

anamlı bulunmuştur. Araştırmanın örneklem geneline ($N = 285$) uygulanan güvenilirlik analizi sonuçlarına göre, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .79 bulunmuştur. Ayrıca, OPÇÖ 56 öğrencinin annesine Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiş “Evlilikte Uyum Ölçeği” (Tutarel, 1995; Şirvanlı-Özen, 1998) ile birlikte verilmiş ve ölçüt bağıntılı geçerliği anlamlı bulunmuştur ($r = .48$, $p < .01$).

Çocukların Algıladıkları Evlilik Çatışması Ölçeği.

Ölçek, çocukların anne-baba arasındaki çatışmaya ilişkin algılarını ölçmek amacıyla Grych ve arkadaşları (1992) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 51 maddeden oluşan ölçek “çatışmanın özellikleri” (çatışmanın sıklığı, yoğunluğu, çatışmanın çözülmesi) “tehdit” (anne-baba arasındaki çatışma sırasında çocuğun kendini çaresiz hissetmesi ve korkması) ve “kendini suçlama” (çocuğun anne-baba arasındaki çatışmadan dolayı kendini suçlu hissetmesi ya da çocuğun anne-baba arasındaki tartışmalarının kendinden kaynaklı olduğuna inanması) olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. Her bir alt ölçekten alınan yüksek puan çocuğun algıladığı çatışmanın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .86, test tekrar test katsayısı ise .96 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklere bakıldığında iç tutarlılık katsayıları çatışmanın özellikleri için .83, tehdit için .76 ve kendini suçlama için ise .85 olarak belirtilmiştir.

Ölçek Öz (1999) tarafından Türkçe’ye çevrilmiş ve yapılan faktör analizi sonucunda, orijinal ölçekte olduğu gibi ölçeğin 3 faktörde toplandığı görülmüştür. Bu alt boyutlar 17 maddeden oluşan “çatışmanın özellikleri” (Örnek madde: Anne-babamın tartışıklarını hiç görmedim), 9 maddeden oluşan “tehdit”(Örnek madde: Anne-babam tartıştıklarında korkarım) ve 9 maddeden oluşan “Kendini suçlama” (Örnek madde: Anne-babamın tartışmaları benim suçum değil) olmak üzere toplam 35 maddeden oluşmuştur. İç tutarlılık ve test tekrar test katsayıları sırasıyla, çatışmanın özellikleri alt ölçeği için .84 ve .88, tehdit alt ölçeği için .78 ve .75, kendini suçlama alt ölçeği için .74 ve .77 bulunmuştur. Ölçeğin faktör yapısı, bu çalışmada kullanılan örneklem grubunda tekrar sınanmış ve ölçeğin benzer şekilde üç faktörde toplandığı görülmüştür. Bu çalışmada her bir alt ölçek için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla; çatışmanın özellikleri için .83, tehdit için .81, kendini suçlama için .77 dir.

11-18 Yaş Grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği. Ölçek 11-18 yaşlar arasındaki gençlerin sosyal yeterliklerini ve problem davranışlarını değerlendirmeye yönelik standardize edilmiş bir ölçüm aracıdır (Achenbach ve Rescorla, 2001). Ölçek, “sosyal yeterlik” ve “problem davranışlar” olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Sosyal Yeterlik ile ilgili ilk bölüm gencin okul performansı, gençlerin ilgi duyduğu

ve aktif olarak katılım gösterdiği, okul başarısı ve arkadaş, kardeş ve anne-baba ilişkilerini kapsayan “etkinlik” ve “sosyallik” alt ölçeklerinden oluşmakta ve bu alt ölçeklerin toplamından *toplam yeterlik* puanı elde edilmektedir. Ölçeğin ikinci bölümü olan problem davranışlar alt ölçeği ise ise, çocuk ve gençlerde görülen davranış ve duygusal problemleri tanımlayan 112 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler sosyal iç çekilme, somatik yakınmalar, anksiyete/ depresyon, suça yönelik davranışlar, saldırgan davranışlar, sosyal problemler, düşünce problemleri ve dikkat problemleri ve diğer problemler olmak üzere toplam 9 alt ölçekten oluşmaktadır. Bu alt ölçeklerin gruplanması ile ölçekten “İçe Yönelim” ve “Dışa Yönelim” gibi iki ayrı davranış belirti puanı elde edilmektedir. İçe Yönelim puanını “sosyal iç çekilme, somatik yakınmalar, anksiyete/ depresyon”; Dışa Yönelim puanını ise “suça yönelik davranışlar” ve “saldırgan davranışlar” alt ölçeklerinin toplamı oluşturmaktadır. Ayrıca her iki gruba girmeyen sosyal problemler, düşünce problemleri ve dikkat problemleri alt ölçekleri de ölçekte yer almaktadır. Tüm alt testlerin toplamından da “*Toplam Problem*” puanı elde edilmektedir. Her bir madde son 6 ayda görülme sıklığına göre gençler tarafından “doğru değil” (0), “bazen yada biraz doğru” (1), “çok ya da sıklıkla” (2), olmak üzere 0-2 puan arasında derecelendirilmektedir.

İlk olarak ölçek Türkçe’ye çevrilmiş ve 15 gence uygulanarak anlaşılabilirliği test edilmiştir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği toplam yeterlikte .81, toplam problemde ise .82 olarak saptanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı içe yönelim puanı için .80, dışa yönelim puanı için .81 ve toplam problem puanı için .89 olarak bulunmuştur (Erol ve Şimşek, 1998). 11-18 Yaş Grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği 2001 yılında Achenbach ve Rescorla tarafından yeniden gözden geçirilmiş ve test tekrar test güvenilirliğine bakılmıştır. Güvenirlik katsayıları toplam yeterlik puanı için .89, içe yönelim puanı için .80, dışa yönelim puanı için .89 ve toplam problem puanı için ise .87 olarak bulunmuştur.

Bu çalışmada 11-18 Yaş Grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeğinin son sürümü (2001 formu) kullanılmış olup, ölçeğin test- tekrar test güvenilirliği Coşkun (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayıları toplam yeterlik puanı için .75, içe yönelim puanı için .83, dışa yönelim puanı için .78 ve toplam problem puanı için .86 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada araştırmanın amacı doğrultusunda sadece “problem davranışlar” bölümünde yer alan içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problem alt ölçekleri kullanılmıştır.

İşlem

Uygulamalar ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerle 20-25 kişilik gruplarda öğretmenlerinin de sınıfta olduğu ortam içinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma,

uygulamaların yapıldığı okul yetkililerinden ve katılımcılardan izin alınarak yürütülmüştür. Öğrencilere demografik bilgileri içeren Kişisel Bilgi Formu, sıralaması uygulamadan uygulamaya değiştirilen 11-18 Yaş Grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği ve Çocukların Algıladıkları Evlilik Çatışması Ölçeği verilmiştir. Çocukların Algıladıkları Evlilik Çatışması Ölçeğinin ilk sayfasında anketin nasıl yanıtlanacağına dair açıklama yer almıştır. 11-18 yaş Grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği için ise her bir bölümünün nasıl yanıtlanması gerektiği ile ilgili ayrıntılı bir açıklama yapılmıştır. Örnek maddeler araştırmacı ve katılımcılarla birlikte yapılmıştır. Ölçeklerin doldurulma süresi 30 ila 45 dakika arasında değişmiştir. Uygulamanın bitiminde katılımcılara kapalı zarf içinde Kişisel Bilgi Formu ve O'Leary-Porter Evlilik Çatışması Ölçeği verilmiş ve anketlerin yalnızca anneleri tarafından doldurulması gerektiği belirtilerek, doldurulduktan sonra kapalı zarf içinde sınıf öğretmenlerine teslim etmeleri istenmiştir. Her katılımcının anketlerine ve katılımcılara verilen zarfların üzerine aynı numara yazılarak, geri gelen zarftaki ölçeğin hangi deneğe ait belirlenmiştir.

Bulgular

Araştırmanın ilk sorusunu yanıtlamak için kız ve erkek ergenlerin 11-18 Yaş Grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği'nden alınan puanlara Hiyerarşik Regresyon Analizi uygulanmıştır. Araştırmada O'Leary Porter Evlilik Çatışması Ölçeği (annenin algıladığı çatışma) yordayıcı değişken olarak alınmıştır. Çocuklar tarafından doldurulan 11-18 Yaş Grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği'nin dışa yönelim, içe yönelim ve toplam problem alt boyutları araştırmanın yordanan değişkenleridir. Çocukların Algıladığı Çatışma Ölçeği'nin çatışmanın özellikleri, kendini suçlama ve tehdit ise ileri sürülen aracı (mediator) değişkenlerdir. Araştırmada aracı değişkenlerin rolünü incelerken, Baron ve Kenny'nin (1986) kriterleri göz önüne alınmıştır. Bu kriterlere göre, yordayıcı ve yordanan değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalıdır; aracı değişkenler ve yordayıcı değişken arasındaki ilişki anlamlı olmalıdır; hem aracı değişkenler hem de yordanan değişken eş zamanlı olarak regresyon analizine girildiğinde, her iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır; aracı değişkenler ve yordayıcı değişken eş zamanlı olarak regresyon analizine girildiğinde daha önce yordayıcı ve yordanan değişken arasında var olan anlamlı ilişki artık anlamlı olmaktan çıkmalı ya da daha önceki anlamlılık düzeyi azalmalıdır (Baron ve Kenny, 1986). Bu doğrultuda araştırmada Baron ve Kenny'nin ilk iki kriterinin karşılandığı görülmüştür. Buna göre yordayıcı değişken ile (annenin algıladığı çatışma) ile yordanan

değişkenler (içe yönelim, dışa yönelim, toplam problem) ve aracı değişkenler (çatışmanın özellikleri, tehdit ve suçlama) arasındaki korelasyonların hem kız hem de erkek öğrencilerde anlamlı olduğu bulunmuştur (bkz. Ek 1).

Çocukların algıladıkları çatışmanın aracı rolünü sınamak amacıyla kız ve erkek öğrencilerden elde edilen verilere ayrı ayrı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır (bkz. Tablo 1). Yaş ve annenin eğitim düzeyi demografik değişkenlerin olası etkilerini kontrol etmek amacıyla ilk aşamada analize girilmiştir. Yaş ve eğitim değişkenleri, kız öğrencilerin içe yönelim puanlarında gözlenen varyansın % 4'ünü açıklamakta ve varyansa olan katkısı ise anlamlı değildir. Anılan değişkenler kız çocukların dışa yönelim puanlarında gözlenen varyansın % 9'unu ($F_{2,151} = 8.01, p < .001$), toplam problem puanlarında ise %7'sini açıklamakta ($F_{2,151} = 5.25, p < .01$) ve varyansa olan katkıları da anlamlıdır. İkinci aşamada annenin algıladığı çatışmanın yordamaya katılmasıyla açıklanan toplam varyans oranı içe yönelim puanlarında % 9'a, dışa yönelim ve toplam problem puanlarında % 12'ye yükselmiştir ve bu değişkenlerin varyans oranına katkısı anılan alt ölçeklerde anlamlıdır (sırasıyla; $Fdeğ_{1,150} = 8.74, p < .01$; $Fdeğ_{1,150} = 4.55, p < .05$; $Fdeğ_{1,150} = 8.80, p < .01$). Üçüncü aşamada ise annenin algıladığı çatışma ile çatışmanın özellikleri, tehdit ve suçlama değişkenlerinin yordamaya katılmasıyla açıklanan toplam varyans oranı içe yönelim puanlarında % 27'ye, dışa yönelim puanlarına % 35'e ve toplam problem puanlarında % 36'ya yükselmiştir ve bu değişkenin varyans oranına katkısı anılan alt ölçeklerde anlamlıdır (sırasıyla; $Fdeğ_{3,147} = 12.42, p < .001$; $Fdeğ_{3,147} = 17.51, p < .001$; $Fdeğ_{3,147} = 18.31, p < .001$).

Her aşamada tek başına katkısı olan değişkenlerin beta değerleri incelendiğinde, yaş değişkeninin kızların içe yönelim ($\beta = .17, p < .05$) dışa yönelim ($\beta = .19, p < .05$) ve toplam problem ($\beta = .23, p < .01$) puanlarının yordanmasında anlamlı katkısı olduğu görülmüştür. Annenin eğitim düzeyi ise sadece dışa yönelim problemlerini anlamlı düzeyde yordamıştır ($\beta = .22, p < .01$). İkinci aşamada ise annenin algıladığı çatışmanın içe yönelim ($\beta = .23, p < .01$), dışa yönelim ($\beta = .17, p < .05$) ve toplam problem ($\beta = .23, p < .01$) puanlarının yordanmasında anlamlı katkısı olduğu görülmüştür. Üçüncü aşamada ise annenin algıladığı çatışma aracı değişkenlerle (çatışmanın özellikleri, suçlama, tehdit) birlikte girildiğinde annenin algıladığı çatışmanın β değeri içe yönelim puanlarında .08'e, dışa yönelim de .01'e ve toplam problemde ise .06'ya düşmüştür ve anlamlı değildir. Dolayısıyla, öne sürülen kriterler doğrultusunda (Baron ve Kenny, 1986) kız öğrenciler için annenin algıladığı çatışma ile içe yönelim problemleri arasındaki ilişkide çatışmanın özellikleri ($\beta = .19, p < .05$) ve algılanan tehdidin ($\beta = .28, p < .001$); dışa yönelim

problemleri arasındaki ilişkide çatışmanın özellikleri ($\beta = .28, p < .001$) ve kendini suçlamanın ($\beta = .28, p < .001$); toplam problemler arasındaki ilişkide ise çatışmanın özelliklerinin ($\beta = .19, p < .05$), algılanan tehdidin ($\beta = .25, p < .001$) ve kendini suçlamanın ($\beta = .25, p < .001$) aracı değişken olarak rol oynadığı görülmektedir.

Erkek öğrencilerin algıladıkları çatışmanın aracı rolünü sınamak için yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonuçları, ilk aşamada analize girilen yaş ve annenin eğitim düzeyinin erkeklerin içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problem puanlarının yordanmasında anlamlı katkısının olmadığını göstermiştir (bkz. Tablo 1). İkinci aşamada ise annenin algıladığı çatışmanın yordamaya katılmasıyla açıklanan toplam varyans oranı içe yönelim puanlarında % 9'a, dışa yönelim puanlarında % 6'ya ve toplam problem puanlarında % 7'ye yükselmiştir ve bu değişkenlerin varyans oranına katkısı anlamlı alt

ölçeklerde anlamlıdır (sırasıyla; $Fdeğ_{1,127} = 10.88, p < .001$; $Fdeğ_{1,127} = 7.63, p < .01$; $Fdeğ_{1,127} = 8.44, p < .01$). Üçüncü aşamada ise annenin algıladığı çatışma ile çatışmanın özellikleri, tehdit ve suçlama değişkenlerinin yordamaya katılmasıyla açıklanan toplam varyans oranı içe yönelim puanlarında % 26'ya, dışa yönelim puanlarına % 23'e ve toplam problem puanlarında % 26'ya yükselmiştir ve bu değişkenin varyans oranına katkısı anlamlı alt ölçeklerde anlamlıdır (sırasıyla; $Fdeğ_{3,124} = 9.34, p < .001$; $Fdeğ_{3,124} = 9.02, p < .001$; $Fdeğ_{3,124} = 11.78, p < .001$).

Her aşamada tek başına katkısı olan değişkenlerin beta değerleri incelendiğinde, ikinci aşamada annenin algıladığı çatışmanın içe yönelim ($\beta = .28, p < .01$), dışa yönelim ($\beta = .24, p < .01$) ve toplam problem ($\beta = .25, p < .001$) puanlarının yordanmasında anlamlı katkısı olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Kız ve Erkek Öğrencilerin İçe Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problem Puanlarının Yordanmasında Algılanan Çatışmanın Alt Boyutlarının Aracı Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Özet Tablosu

	Yordayıcı Değişken	İçe Yönelim			Dışa Yönelim			Toplam Problem						
		R^2 (R^2 Değ.)	β	T	F	R^2 (R^2 Değ.)	β	T	F	R^2 (R^2 Değ.)	β	T	F	
Kız	Aşama 1	Yaş	.04 (.04)	.17	2.16*	2.87	.09 (.09**)	.19	2.41*	8.01***	.07 (.07)	.23	2.94**	5.25**
		Eğitim		-.11	-1.33			.22	2.83**			.07	.94	
	Aşama 2	Yaş	.09 (.05**)	.18	2.28	4.92**	.12 (.03)	.19	2.50	6.99***	.12 (.05**)	.24	3.09**	6.64***
		Eğitim		-.14	-1.81			.20	2.50			.04	.49	
		Anne Çatışma		.23	2.96**			.17	2.13*			.23	2.98**	
	Aşama 3	Yaş	.27 (.19***)	.16	2.19	9.23***	.35 (.23***)	.13	1.91	13.4***	.36 (.24***)	.19	2.80**	13.62***
		Eğitim		-.05	-.70			.27	3.82***			.12	1.77	
		Anne Çatışma		.08	1.05			-.01	-.17			.06	.84	
		Çatış. Özel.		.19	2.19*			.28	3.52***			.19	2.41*	
		Tehdit		.28	3.51**			.11	1.45			.25	3.29***	
	Suçlama		.12	1.55			.28	3.70***			.25	3.37***		
	Erkek	Aşama 1	Yaş	.02 (.02)	-.09	-1.11	.94	.00 (.00)	.02	.27	.16	.01 (.01)	-.04	-.50
Eğitim				-.07	-.75			-.05	-.51			-.05	-.56	
Aşama 2		Yaş	.09 (.07**)	-.05	-.58	4.30**	.06 (.06**)	.07	.75	2.66*	.07 (.06**)	-.00	-.01	3.02*
		Eğitim		-.07	-.81			-.05	-.55			-.05	-.60	
		Anne Çatışma		.28	3.30***			.24	2.76**			.25	2.91**	
Aşama 3		Yaş	.26 (.17**)	-.04	-.51	7.25***	.23 (.17***)	.02	.28	6.09***	.26 (.21***)	-.03	-.32	7.79***
		Eğitim		-.04	-.54			-.01	-.17			-.01	-.21	
		Anne Çatışma		.14	1.55			.07	.75			.06	.73	
		Çatış. Özel.		.03	.34			.11	1.21			.09	1.01	
		Tehdit		.30	3.60***			.07	.85			.19	2.35*	
Suçlama			.24	2.68**			.36	4.00***			.35	4.09***		

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Üçüncü aşamada ise annenin algıladığı çatışma aracı değişkenlerle (çatışmanın özellikleri, suçlama, tehdit) birlikte girildiğinde annenin algıladığı çatışmanın β değeri içe yönelim puanlarında .14'e, dışa yönelim de .07'ye ve toplam problemde ise .06'ya düşmüştür ve anlamlı değildir. Dolayısıyla öne sürülen kriterler doğrultusunda (Baron ve Kenny, 1986) erkek öğrenciler için annenin algıladığı çatışma ile içe yönelim problemleri arasındaki ilişkide algılanan tehdidin ($\beta = .30, p < .001$) ve kendini suçlamanın ($\beta = .24, p < .01$); dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkide kendini suçlamanın ($\beta = .36, p < .001$); toplam problemler arasındaki ilişkide algılanan tehdidin ($\beta = .19, p < .05$) ve kendini suçlamanın ($\beta = .36, p < .001$) aracı değişken olarak rol oynadığı görülmektedir.

Araştırmanın ikinci sorusunu yanıtlamak için ergenlerin algıladıkları çatışmanın özellikleri, tehdit ve

kendini suçlamanın düzenleyici rolü kız ve erkeklerde ayrı ayrı sınımlanmıştır (bkz. Tablo 2). İleri sürülen düzenleyici değişkenlerin rolünü incelerken, Baron ve Kenny'nin (1986) kriterleri göz önüne alınmıştır. Buna göre, bir değişkenin düzenleyici değişken olabilmesi için yordayıcı değişken ve ileri sürülen düzenleyici değişkenlerin ardından yordayıcı değişken ile ileri sürülen düzenleyici değişkenlerin etkileşimleri analize dahil edilir. Sonuçta, iki değişken arasındaki etkileşimin anlamlı olması beklenir. Bu doğrultuda ileri sürülen düzenleyici değişkenleri sınamak amacıyla, ilk aşamada yordayıcı değişken ile ileri sürülen düzenleyici değişkenlerin (çatışmanın özellikleri, tehdit ve kendini suçlama) analize dahil edilmesinin ardından, ikinci aşamada düzenleyici değişkenler ile yordayıcı değişken arasındaki iki yönlü etkileşimler analize dahil edilmiştir.

Tablo 2. Kız ve Erkek Öğrencilerin İçe Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problem Puanlarının Yordanmasında Algılanan Çatışmanın Alt Boyutlarının Düzenleyici Rolüne İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Özet Tablosu

	Yordayıcı Değişken	İçe Yönelim				Dışa Yönelim				Toplam Problem				
		R^2 (R^2 Değ.)	β	T	F	R^2 (R^2 Değ.)	β	T	F	R^2 (R^2 Değ.)	β	T	F	
Kız	Aşama 1	Anne Çatışma	.25 (.25***)	.07	.87	12.33***	.27 (.27***)	.04	.59	13.45***	.30 (.30**)	.09	1.16	16.29***
		Çatış. Özel.		.19	2.24*		.23	2.80**			.17	2.04*		
		Tehdit		.27	3.41***		.04	.55			.20	2.63**		
		Suçlama		.16	2.03*		.35	4.53***			.32	4.26***		
	Aşama 2	Anne Çatışma	.29 (.04*)	.07	.93	8.60***	.30 (.03)	.05	.70	8.84***	.35 (.05*)	.10	1.36	11.35***
		Çatış. Özel.		.13	1.52		.19	2.21*			.11	1.36		
		Tehdit		.27	3.43***		.06	.79			.22	2.87**		
		Suçlama		.25	3.02**		.41	4.99			.40	5.14***		
	Anne X Çat. Özel.		.17	1.97*		-.03	-.30			.03	.42			
	Anne X Tehdit		-.06	-.71		.03	.32			-.04	-.44			
	Anne X Suçlama		-.21	-2.46**		-.19	-2.27*			-.23	-2.83**			
Erkek	Aşama 1	Anne Çatışma	.26 (.26***)	.14	1.67	10.84***	.23 (.23***)	.06	.71	9.25***	.27 (.27***)	.07	.81	11.81***
		Çatış. Özel.		.03	.34		.12	1.27			.09	1.01		
		Tehdit		.31	3.77***		.07	.82			.20	2.45*		
		Suçlama		.23	2.67**		.36	4.08***			.35	4.11***		
	Aşama 2	Anne Çatışma	.29 (.03)	.23	1.50	7.12***	.25 (.03)	.09	1.08	5.91***	.29 (.02)	.08	.88	7.27***
		Çatış. Özel.		.03	.29		.12	1.32			.10	1.06		
		Tehdit		.31	3.80***		.06	.71			.21	2.51**		
		Suçlama		.19	2.16*		.37	4.13***			.33	3.74***		
		Anne X Çat. Özel.		-.01	-.14		.15	1.61			.04	.42		
		Anne X Tehdit		-.08	-.90		-.11	-1.31			-.13	-1.60		
	Anne X Suçlama		.19	2.13*		-.12	-1.34			.07	.89			

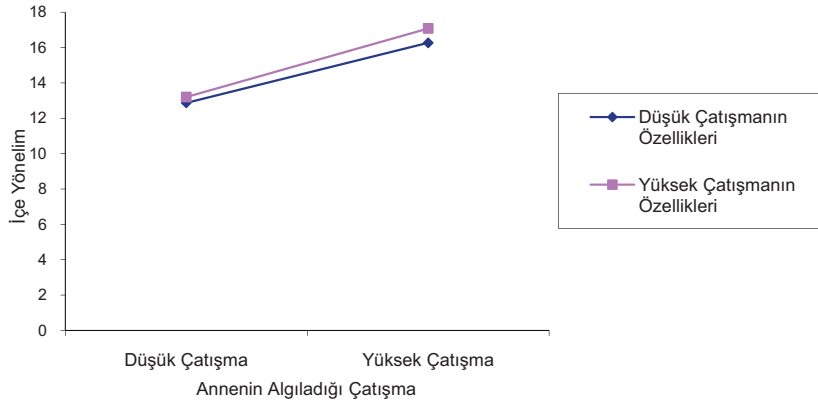
* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Böylelikle bütün temel etkilerden bağımsız olarak bu etkileşim puanlarının katkıları görülmüştür. Etkileşim puanları iki yordayıcı değişkenin ortalama puanları çarpılarak elde edilmiştir (Örn; Annenin algıladığı çatışma X kendini suçlama). Etkileşimin anlamlı bulunduğu analizlerde iki değişken arasındaki etkileşimi gösteren grafik Aiken ve West (1991) tarafından önerilen yöntem kullanılarak çizilmiştir.

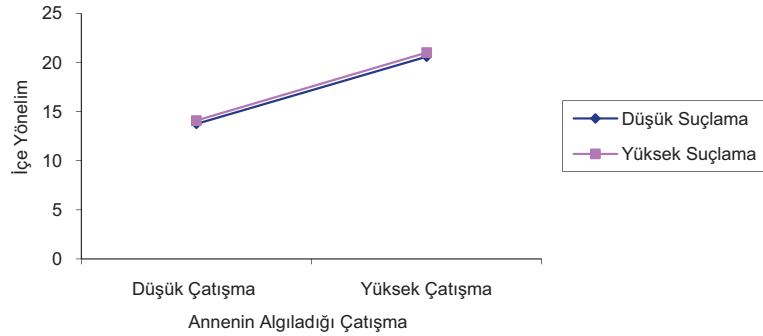
İlk aşamada annenin algıladığı çatışma ile çatışmanın özellikleri, tehdit ve suçlama değişkenleri, kız öğrencilerin içe yönelim puanlarında gözlenen varyansın % 25'ini dışa yönelim puanlarında % 27'sini ve toplam problemlerde % 30'unu açıklayabilmektedir. Bu değişkenlerin varyans oranına katkısı anlamlı alt ölçeklerde anlamlıdır (sırasıyla; $F_{4,149} = 12.33, p < .001$;

$F_{4,149} = 13.45, p < .001$; $F_{4,149} = 16.29, p < .001$). İkinci aşamada ise annenin algıladığı çatışma ile çatışmanın özellikleri, tehdit ve suçlama ile etkileşimlerinin yordamaya katılmasıyla açıklanan toplam varyans oranı içe yönelim puanlarında % 29'a ve dışa yönelim puanlarında % 30'a, toplam problemlerde % 35'e yükselmiştir. Bu değişkenlerin varyans oranına katkısı içe yönelim ($F_{değ.3,146} = 2.97, p < .05$) ve toplam problem ($F_{değ.3,146} = 3.63, p < .01$) puanlarında anlamlıdır.

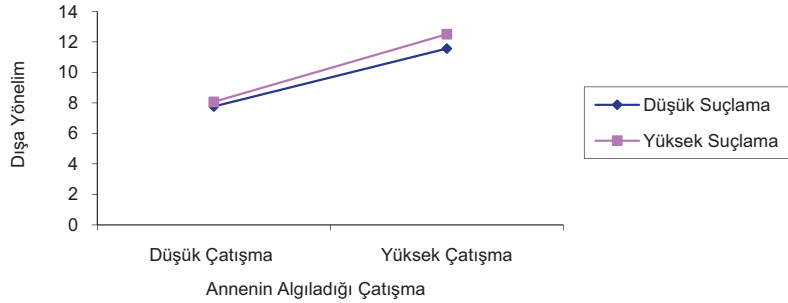
Her aşamada tek başına katkısı olan değişkenlerin beta değerleri incelendiğinde, annelerin algıladığı çatışma puanları ile kız öğrencilerinin algıladıkları çatışmanın özellikleri arasındaki etkileşimin içe yönelim puanlarının yordamasında anlamlı katkıları olduğu görülmüştür ($\beta = .17, p < .05$).

Şekil 1. İçe Yönelim Puanlarının Yordanmasında Annenin Algıladığı Çatışma ile Kız Öğrencilerin Algıladıkları Çatışmanın Özellikleri Arasındaki Etkileşim

Şekil 2. İçe Yönelim Puanlarının Yordanmasında Annenin Algıladığı Çatışma ile Kız Öğrencilerin Kendilerini Suçlamaları Arasındaki Etkileşim

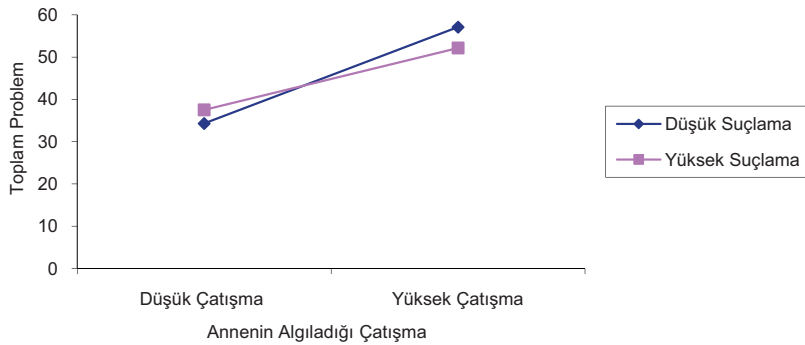
Şekil 3. Dışa Yönelim Puanlarının Yordanmasında Annenin Algıladığı Çatışma ile Kız Öğrencilerin Kendilerini Suçlamaları Arasındaki Etkileşim

Ayrıca annelerin algıladığı çatışma puanları ile kız öğrencilerinin kendilerini suçlama puanları arasındaki etkileşimin ise içe yönelim ($\beta = -.21$, $p < .05$), dışa yönelim ($\beta = -.19$, $p < .05$) ve toplam problem ($\beta = -.23$, $p < .01$) puanları-nın yordanmasında anlamlı katkıları olduğu görülmüştür. Şekil 1 ve 2'deki çizgiler kızların içe yönelim puanlarının, algıladıkları çatışmanın özellikleri ve kendinin suçlamanın düşük ve yüksek olduğu durumda annelerinin algıladığı çatışma üzerindeki regresyonunu göstermektedir. Annelerinin algıladığı çatışma yüksek olduğunda, çatışmayı hem düşük hem de yüksek algılayan ve kendilerini hem az hem de çok suçlayan kızların içe yönelim puanları, annelerinin algıladığı çatışma düşük

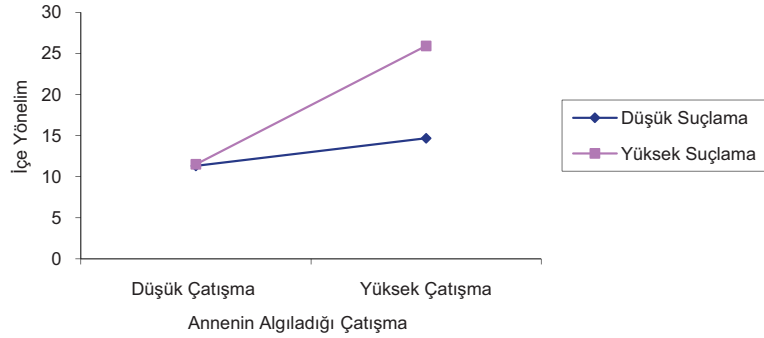
olduğu duruma göre daha fazladır.

Şekil 3 ve 4'de gösterilen çizgiler de kızların dışa yönelim ve toplam problem puanlarının, kendilerini daha az ve daha çok suçlayan kızların annelerinin algıladığı çatışma üzerindeki regresyonunu göstermektedir. Annelerin algıladığı çatışma yüksek olduğunda, kendilerini hem az hem de çok suçlayan kızların dışa yönelim ve toplam problem puanları, annelerin algıladığı çatışmanın düşük olduğu duruma göre daha fazladır.

Erkek öğrencilerde, ilk aşamada annenin algıladığı çatışma ile çatışmanın özellikleri, tehdit ve suçlama değişkenleri, içe yönelim puanlarında gözlenen varyansın % 26'sını, dışa yönelim puanlarında % 23'ünü ve toplam problemlerde % 27'sini açıklayabilmektedir.

Şekil 4. Toplam Problem Puanlarının Yordanmasında Annenin Algıladığı Çatışma ile Kız Öğrencilerin Kendilerini Suçlamaları Arasındaki Etkileşim

Şekil 5. İçer Yönelim Puanlarının Yordanmasında Annenin Algıladığı Çatışma ile Erkek Öğrencilerin Kendilerini Suçlamaları Arasındaki Etkileşim

Bu değişkenlerin varyans oranına katkısı anılan alt ölçeklerde anlamlıdır (sırasıyla; $F_{4,126} = 10.84, p < .001$; $F_{4,126} = 9.25, p < .001$; $F_{4,126} = 11.81, p < .001$). İkinci aşamada ise annenin algıladığı çatışma ile çatışmanın özellikleri, tehdit ve suçlama ile etkileşimlerinin yordamaya katılmasıyla açıklanan toplam varyans oranı içer yönelim puanlarında % 29'a, dışa yönelim puanlarında % 25'e, toplam problemlerde % 29'a yükselmiştir. Ancak bu değişkenlerin varyans oranına katkısı anılan alt ölçeklerde anlamlı değildir.

Her aşamada tek başına katkısı olan değişkenlerin beta değerleri incelendiğinde ise, erkek öğrencilerde sadece annenin algıladığı çatışma puanları ile kendilerini suçlama puanları arasındaki etkileşimin içer yönelim puanlarının yordanmasında anlamlı katkıları olduğu bulunmuştur ($\beta = .19, p < .05$). Şekil 5'deki çizgiler erkek öğrencilerin içer yönelim puanlarının, kendilerini daha az ve daha çok suçlayan erkeklerin annelerinin algıladığı çatışma üzerindeki regresyonunu göstermektedir. Annelerin algıladığı çatışma düşük olduğunda, kendilerini daha az ve daha çok suçlayan erkeklerin içer yönelim puanları değişmezken; annelerin algıladığı çatışma yüksek olduğunda, kendilerini daha çok suçlayan erkeklerin içer yönelim puanları, kendilerini daha az suçlayanlara göre daha fazladır.

Tartışma

Araştırmanın, annenin algıladığı çatışma arttıkça hem kızların hem de erkeklerin içer yönelim, dışa yönelim ve toplam problemlerinin arttığı yönündeki bulguları literatürdeki bulgularla tutarlılık göstermektedir. Eşler arasında tartışmalar sıklıkla (Cummings ve ark., 1981; Fincham ve Osborne, 1993; Porter ve O'Leary, 1980) ve

yoğun olarak yaşandığında (Cummings ve ark., 1989; Jouriles ve ark., 1989), çatışma çözülmediğinde (Cummings ve ark., 1989; Davies ve Cummings, 1994) çocuklar daha fazla uyum problemi yaşamaktadır. Ayrıca araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular, literatür bulgularını destekler yönde eşler arasındaki çatışma ile ergenlerin uyum davranışları arasındaki ilişkide kızlarda ve erkeklerde algılanan çatışmanın boyutlarının farklı örüntüler ortaya koyduğunu göstermiştir (Cummings ve ark., 1989; Cummings ve ark., 1991; Cummings ve ark., 1994; Cummings ve Davis, 1994; Davies ve Lindsay, 2004; Jouriles ve Norwood, 1995).

Çalışmamızın kız çocuklarının algıladıkları çatışmanın özelliklerinin aracı değişken olarak rol oynadığına ilişkin bulgusu literatürdeki bazı çalışmaların bulgularını desteklerken (Dadds ve ark., 1999; Grych ve ark., 2000), bazılarını desteklememektedir (Cummings ve ark., 1994; Kerig, 1998). Bulgularımızla paralel olarak, Grych ve arkadaşları (1992), eşler arasındaki çatışmanın daha sık, daha yoğun yaşanmasının ve çözülmemesinin saldırganlık, anti-sosyal davranış gibi dışa yönelim; kaygı, depresyon ve geri çekilme gibi içer yönelim problemleriyle ilişkili olduğunu ileri sürmüşlerdir. Kızların erkeklere göre anne-baba arasındaki çatışmaya daha fazla duyarlı olmaları, içinde buldukları döneme özgü olarak daha yoğun duygusal tepkiler vermelerine ve buna bağlı olarak da daha fazla uyum problemleri yaşamalarına bağlanabilir. İlgili literatür incelendiğinde, özellikle ergenliğin başlarındaki kızların erkeklere oranla eşler arasındaki çatışmaya daha fazla tepki verdikleri ileri sürülmüştür (Cummings ve Davis, 1994; Davies ve Lindsay, 2001). Ayrıca ergenliğin başlarında erkek ve kızlar arasındaki biyolo-

jik farklılıkların daha fazla ortaya çıkmasının, ergenler üzerinde geleneksel cinsiyet rollerine uymaya yönelik sosyalleşme baskısını arttırdığı ileri sürülmüştür (Davies ve Lindsay, 2001). Böylelikle kızlar daha fazla paylaşım ve karşılıklı ilişki kurma yönünde deneyim kazanmaya yönlendirilmektedir. Dolayısıyla kız çocukları aileyle ilgili konularda erkek çocuklarına göre daha fazla duyarlı hale gelmektedir.

Kız ve erkek çocuklarının algıladıkları tehdidin, eşler arasındaki çatışma ile içe yönelim problemleri arasındaki ilişkide aracı değişken olarak rol oynamasının ilgili literatürdeki bulgularla tutarlı olduğu görülmektedir (Dadds ve ark., 1999; Grych ve ark., 2000; Öz, 1999). Ayrıca sıklıkla eşler arasındaki çatışmaya maruz kalan erkek çocuklarının algıladıkları tehdit arttıkça daha fazla içe yönelim problemi yaşamaları, Cummings ve arkadaşlarının (1994) çalışmasıyla tutarlılık göstermektedir. Özetle sıklıkla çatışmaya maruz kalan çocuklar, anne-babaları arasındaki çatışmanın şiddete dönüşeceği, çatışmaya dahil olmak zorunda kalacağı ya da çatışmanın boşanmayla sonuçlanacağına ilişkin korkular yaşamakta ve bu durumla başa çıkamamaları daha fazla içe yönelim problemlerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktadır.

Çalışmamızda erkek çocuklarının sıklıkla ortaya çıkan çatışmanın kendi hatalarından kaynaklandığı ve ebeveynlerinin yaşadıkları çatışmadan dolayı kendilerini suçladığına ilişkin algıları, literatürle tutarlı olarak kaygı, depresyon ve geri çekilme gibi içe yönelim (Grych ve ark., 1992; Grych ve ark., 2000); suça yönelik davranışlar ve saldırganlık gibi dışa yönelim (Dadds ve ark., 1999) problemlerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktadır. Çalışmamızda kızların kendilerini suçlamalarının içe yönelim problemiyle ilişkili bulunmaması ise Grych ve arkadaşlarının (2000) çalışmasıyla tutarlılık göstermektedir. Buna karşılık, bazı araştırmacılar kız çocuklarının kendilerini suçlamalarının özellikle içe yönelim problemlerini yordamada aracı rol oynadığını ileri sürmüşlerdir (Dadds ve ark., 1999; Grych ve ark., 2000). Bulgularla ortaya çıkan farklılıklar bazı araştırmacıların da belirttiği gibi (Grych ve ark., 2000), farklı yaş gruplarının ve örneklemelerin kullanılmasından ya da kültürel farklılıklardan kaynaklanmış olabilir. Diğer yandan çalışmamızın bulguları Grych ve arkadaşlarının (2003) bulgularıyla tutarlı olarak, kız ve erkek çocukların kendilerini suçlamalarının dışa yönelim problemleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Anılan araştırmacılar çocukların çatışmadan dolayı kendilerini suçladıklarında, çatışmaya müdahale etmek zorunda hissedebildiklerini, bu müdahalenin bazen fiziksel saldırganlığı içerebildiğini ileri sürmüşlerdir. Benzer şekilde Davies ve arkadaşları (1998), eşler arasındaki çatışmaya saldırganca müdahale eden ergenlerde, ileriki zamanlarda daha fazla saldırganca davranışlar gözlemlendiğini belirtmişlerdir. Ayrıca dikkat, düşünce ve

sosyal problemlerin ortaya çıkmasında kız ve erkek ergenlerin kendilerini çatışmadan dolayı ne derece suçladıkları da önemli bir etkidir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların eşler arasındaki çatışmayı nasıl algıladıkları, yorumladıkları ve çatışmaya ne anlam yükledikleri eşler arasındaki çatışmanın çocukların uyum problemleriyle ilişkisinde aracı rol oynamaktadır. Çocuklar, eşler arasındaki çatışmaya maruz kaldıklarında ve çatışmaya ilişkin olarak korku yaşadıkça ilk olarak algıladıkları olumsuz tehlikeyi ve çatışmanın kendisiyle ilgisi değerlendirilmekte ve daha sonra çatışmanın neden ortaya çıktığını, bundan kimin sorumlu olduğunu ve bu çatışmayla başa çıkabilecek becerilerinin olup olmadığını keşfetmektedirler (Grych ve Fincham, 1990). Dolayısıyla çocukların eşler arasındaki çatışmadan etkilenmesi, çatışmaya ne derece maruz kaldıklarından ziyade, algıladıkları çatışmanın özelliklerinin, tehdidin ve çatışmadan dolayı kendilerini suçlamalarının yoğunluğuna göre farklılaşmaktadır.

Ayrıca araştırmanın bulguları, ergenlerin algıladığı çatışmanın düzenleyici rolünün kız ve erkekler için farklı örüntüler ortaya koyduğunu göstermiştir. Kız çocuklarında algılanan çatışmanın düzenleyici rolü genel olarak değerlendirildiğinde, Şekil 1, Şekil 2 ve Şekil 3 arasındaki benzerlikler dikkat çekmektedir. Annenin algıladığı çatışma ile kızların algıladıkları çatışmanın özellikleri arasındaki etkileşim, içe yönelim problemlerini; anne-babaları arasındaki çatışmadan dolayı kendilerini suçlamaları arasındaki etkileşim ise hem içe yönelim hem de dışa yönelim problemlerini benzer şekilde yordamaktadır. Bir başka deyişle, annelerin algıladığı çatışma yüksek olduğu durumda, çatışmadan dolayı kendilerini hem az hem de çok suçlayan kızlar, annelerin algıladığı çatışmanın düşük olduğu duruma göre daha fazla içe yönelim ve dışa yönelim problemi göstermektedir. Yine benzer bir şekilde annelerin algıladığı çatışma yüksek olduğunda, anne-babaları arasındaki çatışmayı hem yüksek hem de düşük algılayan kızların, çatışmanın düşük olduğu duruma göre daha fazla içe yönelim problemi yaşadığı görülmüştür. Sonuç olarak, eşler arasındaki çatışma ile kızların içe yönelim problemleri arasındaki ilişkide, algıladıkları çatışmanın özelliklerinin ve kendilerini suçlamalarının düzenleyici rol oynadığına ilişkin bulgular Kerig'in (1998) çalışmasının bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Eşler arasındaki çatışmaya maruz kaldıklarında, kız çocuklarının anne-babaları arasındaki çatışmayı sık, yoğun ve çözümlenmemiş olarak algılamaları ve çatışmanın nedeni olarak kendilerini görmeleri, çatışmanın kendi hatalarından kaynaklı olduğunu, anne-babalarının da çatışmadan dolayı kendilerini suçladığına ilişkin algılamaları kızların kaygı, depresyon ve geri çekilme gibi içe yönelim problemleri

yaşamalarına katkıda bulunmaktadır. Kızların eşler arasındaki çatışmaya maruz kalmaları ile anne-babaları arasındaki çatışmadan dolayı kendilerini suçlamalarının dışı yönelim problemleriyle ilişkili olması literatürdeki bazı bulgularla tutarlı olmamakla birlikte (Kerig, 1998), bu sonuç kızların kendilerini suçlamalarından dolayı, kendilerini çatışmaya müdahale etmek zorunda hissetmeleri ve bu müdahalenin bazen fiziksel saldırganlık şeklinde ortaya çıkmasıyla açıklanabilir (Davies ve ark., 1998; Grych ve ark., 2003).

Ayrıca, eşler arasındaki çatışma arttıkça kendini daha fazla suçlayan kızların daha az suçlayanlara göre kaygı, depresyon, geri çekilme, saldırganlık, antisosyal davranış, dikkat, düşünce ve sosyal problemler gibi toplam uyum problemlerini nispeten daha az yaşadıkları görülmektedir. Çalışmamızda ortaya çıkan farklılık çok fazla olmamakla birlikte, elde edilen bu bulgu eşler arasındaki çatışmadan dolayı kendini daha fazla suçlayan çocukların, çatışma arttıkça kendi davranışlarını değiştirmeye yönelmeleri, böylelikle çatışmanın kendilerinden kaynaklandığına ilişkin inançlarının azalması sonucunda daha az uyum problemleri yaşamalarıyla açıklanabilir (Zimet ve Jacob, 2001). Nitekim Grych (1998) çocuğun kendi davranışları nedeniyle çatışmanın ortaya çıktığını düşünmesinin çocukların davranışlarını değiştirerek ilerideki çatışmayı engelleyebilecekleri fikrini ortaya çıkardığını ve böylelikle çocuklarda daha fazla kontrol duygusunun gelişimine olumlu katkıda bulunduğunu ileri sürmüştür.

Erkeklerde ise kendini suçlama ile annenin algıladığı çatışma arasındaki etkileşim kızlarinkinden biraz daha farklı bir eğilim göstermiştir. Annelerinin algıladığı çatışma yüksek olduğunda, kendilerini daha çok suçlayan erkeklerin, daha az suçlayanlara göre daha fazla içe yönelim problemi yaşadığı görülmüştür. Bir başka deyişle; erkek çocuklarının anne-babaları arasındaki çatışmadan dolayı kendilerini suçlu hissetmeleri, anne-babaları arasındaki tartışmaların kendilerinden kaynaklı olduğuna inanmaları bu durumla başa çıkamamalarına yol açmakta ve eşler arasındaki çatışma ile içe yönelim problemleri arasındaki ilişkinin gücünü etkilemektedir. Elde edilen bu sonucun, çalışmamızla paralellikler gösteren Kerig'in (1998) araştırmasının bulgularıyla tutarlı olmadığı dikkat çekmektedir. Ancak anılan çalışmada, bizim çalışmamızdan farklı olarak çocukların uyum davranışları, çocuklar tarafından değil ebeveynler tarafından değerlendirilmiştir. Grych ve Fincham'ın da (1992) belirttiği gibi kaygı, depresyon ve geri çekilme gibi içe yönelim problemleri çocuklar tarafından değerlendirildiğinde yorumlanması daha anlamlı bulgular ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu sonuç, çatışmaya daha fazla maruz kalan çocukların, kendilerini daha fazla suçladıklarında içe yönelim problemlerinin daha

fazla olabileceğini göstermektedir. Ayrıca kendilerini suçlayan erkek çocukları eşler arasındaki çatışmaya saldırganlık gibi uygun olmayan (misbehavior) birtakım davranışlarla müdahale ettiklerinde, ebeveynler çocuklara yönelebilmekte ve çocuklar eşler arasındaki saldırganlığa hedef olabilmektedirler (Jouriles ve Norwood, 1995). Dolayısıyla erkek çocuklar ebeveynlerinin dikkatini kendi üstlerine çekmemek için çatışmaya müdahale etmekten çekinebilir ve çatışmayla başa çıkmakta zorlanabilir. Bu durum ise erkeklerin saldırganlık, anti sosyal davranış gibi dışı yönelim problemlerinden ziyade, geri çekilme, kaygı gibi içe yönelim problemleri yaşamalarına sebep olabilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların çatışmayı algılamalarının düzenleyici rolü, hem kızlar hem de erkeklerde farklı örüntüler ortaya koymakla birlikte, kendini suçlamanın her iki cinsiyette de içe yönelim problemlerinde önemli bir yordayıcı olduğu dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum problemleri arasındaki ilişkide çocukların çatışmayı algılamalarının hem aracı ve hem de düzenleyici rolünü sınamaya yönelik önemli bulgular ortaya koyarak, Bilişsel Bağlamsal Modeli desteklemiştir. Buna göre, çatışmaya maruz kalan kız ve erkek çocukların algıladıkları çatışmanın özellikleri, tehdit ve kendilerini suçlamaları eşler arasındaki çatışmaya verecekleri tepkileri biçimlendirmektedir. Bununla birlikte, araştırma bazı sınırlılıklara da sahiptir. İlk olarak, çalışmamızda eşler arasındaki çatışma sadece anneler tarafından değerlendirilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda anne ve babaların değerlendirmeleri arasında yüksek ilişki bulunduğu ve her iki ebeveyn den alınan puanlar tek bir çatışma puanı olarak değerlendirildiği için, bu çalışmada da sadece anneden alınan ölçümler kullanılmıştır (Cummings ve ark., 1994; Kerig, 1998). Bununla birlikte, babaların çatışmayı değerlendirmelerinin, çocukların uyum davranışlarıyla ilişkisinde önemli olduğu düşünülmektedir. Anne ve babalar çatışmayı farklı algılayıp yorumlayabilir ve bu durum çocukların farklı uyum davranışlarıyla ilişkili olabilir. İkinci olarak, çalışmamızda çocukların uyum davranışları, çocukların kendileri tarafından değerlendirilmiştir. Grych ve Fincham (1992) çocukların uyum davranışlarının değerlendirilmesinde farklı kaynaklardan yararlanmanın önemini vurgulayarak, ebeveynlerin ve öğretmenlerin değerlendirmelerinin özellikle dışı yönelim, çocukların kendilerini değerlendirmelerinin ise özellikle içe yönelim problemlerinin yordanmasında daha doğru bilgiler içerdiğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla, eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkide çocukların değerlendirmelerinin aracı ve düzenleyici rolünün inceleneceği daha sonraki çalışmalarda öğretmenlerden ve ebeveynlerden

almamak bilgilerin, anılan ilişkiyi açıklamada önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Üçüncü olarak, çalışmamız yapılan pek çok çalışma gibi enlemesine kesitsel bir çalışma olduğu için (Dadds ve ark., 1999; Grych ve ark., 2000; Kerig, 1998), algılanan çatışmanın çocuklar üzerindeki uzun süreli etkilerine ilişkin bilgilere ulaşılamamıştır. Son olarak, eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda çocukların çatışmayı değerlendirmelerinin yanı sıra, ebeveyn çocuk ilişkisinin (bu ilişkide kızgınlığın ve saldırganlığın nasıl ifade edildiği), anne-baba tutumlarının, eşlerin çatışmayı çözümüleme becerilerinin (Dadds ve ark., 1999), çocukların çatışmayla başa edebilme becerileri ve çatışmayı kontrol edebilme duygularının da aracı (Cummings ve ark., 1994; Harold ve ark., 1997; Osborne ve Fincham, 1996) ve düzenleyici (Kerig, 1998; Rossman ve Rosenberg, 1992) rol oynayabileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla, ülkemizde daha sonra yapılacak araştırmalarda çatışmaya maruz kalan çocukların uyum problemlerinin ortaya çıkmasında bu süreçlerin de incelenmesinin bir bütün olarak aile yapısını değerlendirmede, çocukların ve ebeveynlerin problemlerinin çözümlenmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir.

Özetle, bu çalışma yukarıda söz edilen bazı kısıtlılıklara sahip olmakla birlikte, ülkemizde eşler arasındaki çatışma ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkide çocukların çatışmayı algılamalarının aracı ve düzenleyici rolünü inceleyen ilk çalışma olması açısından önem taşımaktadır. Ancak Türk örnekleminde çocukların algılamalarının aracı ve düzenleyici rolünün açıkça ortaya konabilmesi için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yöndeki benzer araştırma bulgularının değerlendirilmesi, eşler arasındaki çatışmaya maruz kalan çocuklardaki risk faktörlerinin belirlenmesine ve böylelikle çocukların stresle nasıl başa çıkabileceklerine, ebeveynlerin ise çocuklarını çatışmanın olumsuz etkilerinden nasıl uzak tutabileceklerine ilişkin koruyucu ve önleyici programlar hazırlanmasında büyük katkılar sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Achenbach, T. M. ve Rescorla, L. A. (2001). *A manual for the ASEBA school age forms & profiles*. Burlington: University of Vermont Research Center for Children, Youth & Families.
- Aiken, L. S. ve West, S. G. (1991). *Multiple regression: Testing and interpreting interactions*. Newbury: Park, Ca: Sage.
- Amato, P. ve Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: A meta analysis. *Psychological Bulletin*, 110, 26-46.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social-psychological research: Conceptual, strategic and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Coşkun, L. (2004). *Ailesinin yanında ve yatılı okuyan ilköğretim öğrencilerinde akademik başarı ile okula ilişkin tutum, algılanan sosyal destek ve davranış-uyum sorunları arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Cummings, E. M., Ballard, M. ve El-Sheikh, K. S. (1991). Responses of children and adolescents to interadult anger as a function of gender, age and mode of expression. *Merill Palmer Quarterly*, 37, 543-560.
- Cummings, E. M. ve Davies, P. (1994). *Children and marital conflict: The impact of family dispute and resolution*. New York: The Guilford Press.
- Cummings E. M. ve Davies, P. (2002). Effects of marital conflict on children: Recent advances and emerging themes in process-oriented research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry Allied Disciplines*, 43, 31-63.
- Cummings, E. M., Davies, P. ve Simpson, K. (1994). Marital conflict, gender and children's appraisals and coping efficacy as mediators of child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 8, 141-149.
- Cummings, E. M., Goeke-Morey, M. C. ve Dukewich, T. L. (2001). The study of relations between marital conflict and child adjustment: Challenges and new directions for methodology. J. H. Grych ve F. D. Fincham, (Ed.), *Child development and interparental conflict* içinde (39-63). New York: Cambridge University Press.
- Cummings E. M., Iannotti, R. J. ve Zahn-Waxler, C. (1985). Influence of conflict between adults on the emotions and aggression of young children. *Developmental Psychology*, 21, 495-507.
- Cummings, J. S., Pellegrini, D., Notarius, C. ve Cummings, E. M. (1989). Children's responses to angry adult behavior as a function of marital distress and history of interparental hostility. *Child Development*, 60, 1035-1043.
- Cummings, E. M., Vogel, D., Cummings, J. S. ve El-Sheikh, M. (1989). Children's responses to different forms of expression of anger between adults. *Child Development*, 60, 1392-1404.
- Dadds, M. R., Atkinson, E., Turner, C., Blums, G. J. ve Lendich, B. (1999). Family conflict and child adjustment: Evidence for a cognitive-contextual model of intergenerational transmission. *Journal of Family Psychology*, 69, 124-139.
- Davies, P. T. ve Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: An emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin*, 116, 387-441.
- Davies, P. T. ve Lindsay, L. L. (2001). Does gender moderate the effects of marital conflict on children? J. H. Grych ve F. D. Fincham, (Ed.), *Child development and interparental conflict* içinde (64-97). New York: Cambridge University Press.
- Erel, O. ve Burman, B. (1985). Interrelatedness of marital relations and parent child relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 118, 108-132.
- Erol, N. ve Şimşek, Z. (1998). Türkiye ruh sağlığı profili: Çocuk ve gençlerde ruh sağlığı, yeterlik alanları, davranış ve duygusal sorunların dağılımı. N. Erol, C. Kiliç, M. Ulusoy, M. Keçeci ve Z. Şimşek, (Ed.), *Türkiye ruh sağlığı profili* içinde. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Koordinatörlüğü.
- Fincham, F. D., Grych, J. H. ve Osborne, L. N. (1994). Does marital conflict cause maladjustment? Directions and challenges for longitudinal research. *Journal of Family Psychology*, 8, 128-140.

- Fincham F. D. ve Osborne, L. N. (1993). Marital conflict and children: Retrospect and prospect. *Clinical Child Psychology, 13*, 75-88.
- Grych, J. H. (1998). Children's appraisals of interparental conflict: Situational and contextual influences. *Journal Of Family Psychology, 12*, 1-17.
- Grych, J. H. ve Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: Cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin, 108*, 267-290.
- Grych, J. H. ve Fincham, F. D. (1993). Children's appraisals of interparental conflict: Initial investigations of the cognitive-contextual framework. *Child Development, 64*, 215-230.
- Grych, J. H., Fincham, F. D., Jouriles, E. N. ve Mc Donald, R. (2000). Interparental conflict and child adjustment: Testing the mediational role of appraisals in the cognitive-contextual framework. *Child Development, 71*, 1648-1661.
- Grych, J. H., Harold, G. T. ve Miles, C. J. (2003). A prospective investigation of appraisals as mediators of the link between interparental conflict and child adjustment. *Child Development, 74*, 1176-1193.
- Grych, J. H., Seid, M. ve Fincham, F. D. (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: The children's perception on interparental conflict scale. *Child Development, 63*, 558-572.
- Harold, G. T., Fincham, F. D., Osborne, L. N. ve Conger, R. D. (1997). Mom and dad are at it again: Adolescent perceptions of marital conflict and adolescent psychological distress. *Developmental Psychology, 33*, 333-350.
- Hetherington, E. M., Stanley-Hagan, M. ve Anderson, E. R. (1989). Marital transitions: A child's perspective. *American Psychologist, 44*, 303-312.
- Jenkins, J. M. ve Bucconni, J. M. (2000). Children's understanding of marital conflict and the marital relationship. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines, 41*, 161-168.
- Jouriles, E. N. ve Lecompte, S. H. (1991). Husband's aggression toward wives and mother's and father's aggression toward children: Moderating effects of children gender. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 59*, 190-192.
- Jouriles, E. N. ve Norwood, W. D. (1995). Physical aggression toward boys and girls in families characterized by the battering of woman. *Journal of Family Psychology, 9*, 69-78.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul, Altan Matbaacılık.
- Kerig, P. K. (1998). Moderators and mediators of the effects of interparental conflict on children's adjustment. *Journal of Abnormal Child Psychology, 26*, 199-212.
- Locke, H. ve Wallace, K. (1959). Short marital adjustment and prediction tests: Their reality and validity. *Marriage and Family Living, 2*, 251-255.
- Osborne, L. N. ve Fincham, F. D. (1996). Marital conflict, parent child relationships and child adjustment: Does gender matter? *Merrill-Palmer Quarterly, 42*, 48-75.
- Öz, İ. P. (1999). *The relationship between children's adjustment problems and their perceptions of marital conflict*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi.
- Porter, B. ve O'Leary, K. D. (1980). Marital discord and childhood behaviour problems. *Journal of Abnormal Child Psychology, 8*, 287-295.
- Rogers, M. J. ve Holmbeck, G. N. (1997). Effects of interparental aggression on children's adjustment: The moderating role of cognitive appraisals and coping. *Journal of Family Psychology, 11*, 125-130.
- Rossmann, B. R. ve Rossenberg, M. S. (1992). Family stress and functioning in children's beliefs about their control over parental conflict. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 33*, 699-715.
- Turner, C. M. ve Barrett, P. M. (1998). Adolescent adjustment to perceived marital conflict. *Journal of Child and Family Studies, 7*, 499-513.
- Tutarel, Ş. K. (1995). *Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Şendil, G. (1999). *Çocukların anne babanın evlik çatışmasını anlayışı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Şirvanlı, D. (1998). *Eşler arası çatışma ve boşanmanın farklı yaş ve cinsiyetteki çocukların davranış ve uyum problemleri ile algıladıkları sosyal destek üzerindeki rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Ulu, İ. P., ve Fışılolu, H. (2002). The relationship between Turkish children's perception of marital conflict and their internalizing and externalizing problems. *International Journal of Psychology, 37*, 369-378.
- Yılmaz, A. (2001a). Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi, 16* (47), 1-24.
- Yılmaz, A. (2001b). Çocukların algıladığı anne-baba arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkiler. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 8* (2), 85-93.
- Zimet, D. M. ve Jacob, T. (2001). Influences of marital conflict on child adjustment: Review of theory and research. *Clinical Child and Family Psychology Review, 4*, 319-335.

Ek 1. Kız ve Erkek (italik) Öğrenciler İçin Temel Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar, Ortalamalar, Standart Sapmalar ve Elde Edilen En Yüksek ve En Düşük Değerler

Değişken	1. Çocuğun Yaşı	2. Annenin Eğitim Düzeyi	3. Babanın Eğitim Düzeyi	4. İçe Yönelim	5. Dışa Yönelim	6. Toplam Problem	7. Çatışmanın Özellikleri	8. Tehdit	9. Suçlama	10. Annenin Algıladığı Çat.
1. Yaş	-									
2. Anne Eğitim	.14 .05	-								
3. Baba Eğitim	.05 .06	.68** .75**	-							
4. İçe Yönelim	.16* -.10	-.08 -.07	-.14 -.13	-						
5. Dışa Yönelim	.22** .02	.25** -.04	.08 -.05	.58** .61**	-					
6. T. Problem	.24** -.05	.11 -.05	-.02 -.09	.88** .87**	.82** .85**	-				
7. Çatışma. Öz.	.00 .04	-.12 -.09	-.03 -.03	.39** .28**	.40** .32**	.39** .33*	-			
8. Tehdit	-.07 -.16	-.18* -.04	-.14 -.04	.41** .40**	.25** .20*	.38** .32**	.44** .30**	-		
9. Suçlama	.21* .05	.06 -.05	.04 .01	.31** .36**	.45** .45**	.45** .46**	.35** .44**	.29** .23**	-	
10. Anne Çat.	.01 -.17	.15 .00	.15 -.07	.21** .29**	.19* .23**	.24** .25**	.34** .37**	.19* .22*	.18* .31**	-
<i>Ort.</i>	149.42 150.32	10.13 10.65	11.45 12.27	13.09 12.38	6.99 10.02	32.79 37.05	5.02 5.31	5.63 5.74	2.01 3.63	10.57 11.11
<i>S</i>	10.91 11.10	4.29 4.40	4.33 4.67	6.19 7.03	5.05 6.81	16.64 20.96	4.52 4.88	4.35 4.35	2.49 3.32	5.65 5.48
<i>Min.</i>	131 131	5 5	5 5	1 1	0 0	2 5	0 0	0 0	0 0	0 0
<i>Maks.</i>	168 175	21 21	21 21	33 33	31 29	97 89	19 18	17 16	12 13	27 25

* $p < .05$; ** $p < .01$

Summary

Interparental Conflict and Early Adolescents' Adjustment: The Mediational and Moderational Role of Appraisals in Turkish Culture

Müjde Peksaygılı
İzmir

Ayşen Güre
Hacettepe University

Recent research has clearly indicated that interparental conflict is associated with children's adjustment (Grych & Fincham, 1990; Grych, Fincham, Jouriles & Mc Donald, 2000; Kerig, 1998; Öz, 1999; Şendil, 1999; Şirvanlı-Özen, 1998; Turner & Baret, 1998; Ulu & Fışiloğlu, 2002). Dimensions of conflict have been described in terms of conflict frequency, intensity, content, and resolution. Children are more likely to experience negative effects when parental conflict is more frequent, more intense, focused on child-related content, and unresolved. Children's adjustment has included externalizing problems (e.g., conduct disorder, aggressiveness, and delinquency/antisocial behavior), internalizing problems (e.g., depression, anxiety, and withdrawal) and total problems (e.g., social, attention, thinking and other problems). Although the association between conflict and adjustment is firmly established, little is known about the processes that give rise to this association.

Theoretical models argue that children's appraisals of conflict play a significant role in determining the impact of interparental conflict. One of the models, cognitive-contextual framework emphasizes the cognitive aspects of the appraisal process (Grych & Fincham, 1990). This model proposes that, at the first level of processing, children evaluate the negativity, level of threat, and relevance to themselves of their parents' quarrels. At the second level of processing, children make causal attributions regarding whether they are responsible for the conflict and whether they have the ability to cope with it. Children's appraisals of the causes and solutions to interparental conflict, therefore, are hypothesized to determine the responses they will make.

Researchers and theorists discuss that children's and adolescents' perceptions and understanding of interparental conflict are very critical in their adjustment (e.g., Grych & Fincham, 1990). Numerous studies show that there is a mediational and moderational role of

children's and adolescents' appraisals of interparental conflict (conflict properties, threat and self-blame) on the associations between parental perceptions of interparental conflict and their child's' adjustment problems.

As Baron and Kenny (1986) described, mediators play a causal role in the relationships between exposure to interparental conflict (independent variables) and child adjustment (dependent variables), as it is through the mediator that the independent variable exerts its effects on the dependent variable. Moderators, in contrast, might influence the degree or direction of the relationship between two variables, but not responsible for causing the observed relationship. Thus, these two kinds of variables are conceptually distinct, and require different analytical techniques to demonstrate their effects.

Although mediational and moderational role of children's appraisals on the relationship between interparental conflict and child's and adolescents' adjustment were investigated in some studies, findings were inconclusive. Also, researchers argue that there are some gender differences in the relationships of aforementioned variables. But these studies have been done in the Western cultures so very little is known about the relationship between interparental conflict and adolescents' adjustment in nonWestern cultures such as Turkish culture. In sum, the main aim of the present study was to investigate the role of early adolescents' perceptions of the interparental conflict on the association between mother's perception of interparental conflict and early adolescent adjustment problems in the light of the cognitive-contextual model. Because some studies have indicated gender differences in the links between children's appraisal and adjustment, analyses were conducted separately for boys and girls. For this purpose, we examined how the education level of the mother, the child's age and the mother's perception of marital conflict predict the adjustment behaviors of the boys and the girls; and in this relationship, whether the dimensions

of the girls' and the boys' perceptions of interparental conflict act as mediator and moderator variables.

Method

Participants

In the present study total of 285 students of the 6th, 7th and 8th grade (154 girls and 131 boys) and their mothers were participated from Ankara, Turkey. The mean ages were 12.45 ($SD = .11$) and 12.52 ($SD = .11$) with the range of 10 to 14 for girls and boys, respectively

Measures

O'Leary-Porter Marital Conflict Scale (OPS; Porter & O'Leary, 1980). Parents reported the frequency with which their child was exposed to interparental conflict on this scale. It consists of 10 items regarding how often the child is present when parents argue, and how much the child is exposed to physical and verbal aggression between the parents. Items are rated from 0 (never) to 4 (very often), and summed to create one score for interparental conflict (e.g., "How often has this child heard you argue about the wife's role in the family? (Housewife, working wife, etc.)"; "How often do you complain to your spouse about his/her personal habits in front of this child?"; "Husbands and wives often disagree on the subject of discipline. How often do you and your spouse argue over disciplinary problems in the child's presence?") Internal consistency and reliability of the original scale is .86 and .96 respectively.

The validity and reliability of the O'Leary-Porter Marital Conflict Scale were tested in this present study. Test-retest reliability of the OPS over two week period was .78. Cronbach alpha internal consistency was .79. It was also found that the correlation between scores on the OPS and Locke and Wallace Marital Adjustment Test was .48

Children's Perception of Interparental Conflict Scale (CPIC; Grych, Seid & Fincham, 1992). Children's reports of their parents' conflicts were obtained on the Children's Perception of Interparental Conflict Scale. This measure consists of 51 items regarding reactions children might have when their parents argue. It contains three sub-scale: Conflict Properties (frequency, intensity, and resolution of interparental conflicts) (e.g., my parents I never see my parents arguing or disagreeing; my parents have broken or thrown things during an argument) Threat (fear and helplessness during parental fighting) (e.g., When my parents argue I worry about what will happen to me) and Self-Blame (whether the child feels to blame for parents conflict, whether the child believes that the content of parents' arguments has to do with the child) (e.g., It's usually

my fault when my parents argue). Internal consistency of the whole scale was .86. Test-retest reliability of the CPIC over two week period was .96. For the three scales Cronbach alpha internal consistency were .83, .76 and .85 respectively.

CPIC was translated into Turkish by Öz (1999) and tested psychometrically. Factor analysis showed that items fell into three scales yields three factors as the original scale. But it consists of 35 items (17 for conflict properties, 9 for threat and 9 for self-blame) Test-retest reliability of the CPIC over 2 weeks period was found to .88, .75 and .77 respectively The internal consistency reliability for CPIC subscales were .84, .78 and .74 respectively. This scale also tested psychometrically in the present study. Factor analysis showed that items fell into three scales yields three factors as both the original and the adopted scale. The internal consistency reliability for CPIC subscales were .83, .81 and .77 respectively.

Youth Self Report Form (YSR; Achenbach & Rescorla, 2001). YSR frequently used 112 item checklist which provides a measure of current social and academic performance, in addition to internalizing, externalizing and total behavioral symptoms in children aged 11-18 years. Only those items contained within internalizing, externalizing total problems dimension were utilized in the current study. Test-retest reliability of the YSR over 2 weeks period was found to be .80, .80 and .87 respectively. This scale was translated and tested psychometrically (Erol & Şimşek, 1998). Test-retest reliability of the YSR over 2 weeks period was found to be .83, .78 and .86 respectively (Coşkun, 2004).

Procedure

Youth Self-Report and Children's Perception of Interparental Conflict Scale were evaluated by the adolescents; O'Leary-Porter Marital Conflict Scale were evaluated by the mothers.

Results and Discussion

Regression Tests for Mediation Effects

To test the hypothesis that adolescents' appraisals mediate the effects of exposure to interparental conflict on their adjustment, a series of hierarchical multiple regressions were performed, following Baron and Kenny (1986). Adolescents' age, educational level of mother and mothers perception of interparental conflict were predictor variables; internalizing, externalizing and total problems were criterion variables; and adolescents' perceptions of interparental conflict such as conflict properties, threat and self-blame were hypothesized as mediator variables.

Each measure of adjustment (internalizing, externalizing and total problems) was treated as a

separate dependent (criterion) variable. In the analysis demographic variables were entered first step, mothers' perception of interparental conflict were entered second step and finally adolescents perceptions of interparental conflict were entered simultaneously with mothers' OPS scores. This regression analysis were done separately for girls and boys.

In general, results showed that mothers' ratings on the OPS predicted both boys' and girls' internalizing, externalizing and total behavior problems. In addition, the findings revealed that there was a different pattern of mediational effects of adolescents' appraisals on the relationship between interparental conflict and adjustment for both genders.

For girls, there was a mediational effects of conflict properties and threat in internalizing; conflict properties and self-blame in externalizing; and conflict properties, threat and self-blame in total behavior problems. For boys, there was a mediational effects of threat and self-blame in internalizing; only self-blame in externalizing and threat and self-blame in total behavior problems.

In sum, the results suggests that mothers' perceptions of interparental conflict is a very important predictor of adolescents adjustment; and self-blame of interparental conflict for boys and conflict properties for girls have strong effects on their adjustment. In contrast to Kerig's results (1998), our results showed that girls' rating of conflict properties demonstrated a mediational impact on their self- reports of depression and anxiety (not boys' ratings)

Consistent with some research findings, results of the present study, for both girls and boys' rating of threat and only boys' rating of self-blame demonstrated a mediational impact on their self- reports of depression and anxiety (Cummings et al., 1994; Dadds et al., 1999; Grych et al., 2000).

Regression Tests for Moderational Effects

To test the hypothesis that adolescents' appraisals moderate the effects of exposure to interparental conflict on their adjustment, a series of hierarchical multiple regressions were performed, following Baron and Kenny (1986). Mothers' perceptions of interparental conflict was a predictor variable. Internalizing, externalizing and total problems were criterion variables; and adolescents' perceptions of interparental conflict such as conflict properties, threat and self-blame were hypothesized moderator variables.

Mothers' perception of interparental conflict were entered first in each equation, followed by the hypothesized moderator variables. Two-way interaction between interparental conflict and the moderator variables entered on the second step. This regression analysis were done separately for girls and boys.

Appraisals of adolescents moderated the effects of interparental conflict in different ways according to adolescents gender. For example, for girls conflict properties and self blame on the internalizing problems; self blame also on externalizing and total problems; for boys only self blame only on internalizing problems act as moderator variables.

Results revealed that as interparental conflict increased, girls who perceived their parents conflicts as having negative properties and also blamed themselves more because of their parents' quarrels, were more likely to demonstrate higher internalizing problems than girls who rated their parents quarrels low on conflict properties and blamed themselves less. Moderator effect of self-blame on girls' externalizing problems showed similar tendency.

Moreover, results showed that as interparental conflict increased, boys who blamed themselves more because of their parents' quarrels were more likely to demonstrate higher internalizing problems than boys who blamed themselves less.

In sum, results of the present study have confirmed earlier findings indicating that interparental conflict is a very important predictor of adolescents adjustment. Overall, in contrast to finding regarding mediational effects, the results of the present study revealed only modest support for moderational hypothesis regarding the role of appraisals on adolescents' adjustment to interparental conflict [in contrast to Kerig's results (1998), but support the Grych et al.'s (2000)].

As the other researchers stated that inconsistencies in the finding pertaining to gender are common in this literature but are poorly understood and underscore the need to develop theory regarding how or under what conditions interparental conflict may affect boys and girls. These findings suggest that boy's socialization experiences, which emphasize action and assertiveness in the face stress (Davies & Lindsay, 2004) may lead them to feel more responsible for stopping interparental disagreement. Girls, in contrast, may be better able than boys to recognize that they are responsible for causing or resolving interparental disagreements.

There were some limitations of this study. Firstly, mothers reports of interparental conflict were used in the present study. In the future similar study, fathers' reports of interparental conflict must be included. Secondly, adolescents' reports were used to assess their adjustment. Child, maternal and teachers' reports of adjustment problems must be taken into consideration to assess the marital conflict/adolescent adjustment relationship. Thirdly, longitudinal research is needed in order to empirically to demonstrate causal relationships among interparental conflict, appraisals and adjustment. Lastly, other factors such as parent-child relationships,

peer relations may be important for understanding the association between conflict and adjustment problems.

In conclusion, findings of the present study support the Cognitive-Contextual model that there was a mediational role of adolescents' appraisals on the relationships between interparental conflict and their adjustment. Results of the present study are very important because mediational and moderational role of appraisals on the relationship of aforementioned

variables were not studied before in Turkey. Furthermore, different pattern of results emerged for Turkish boys and girls, thus supporting the importance of examining gender differences when exploring the marital/adolescent adjustment relationship. Finally, it may be said that future research will need to examine these same contextual factors to elucidate links between conflict-related variables and the development of child problems.